

- (36) *Item: manàm que ningun Mestre puga tenir ni admetrer deixeble algun, si noticia tindra, que estiga devent mesades a algun altre Mestre; per lo que lo tal Dexeble antes de esser admès, deura ensenyàr paper del Mestre hahont haura estat, donantse dit Mestre per satisfet; tot en pena de 3 lliuras aplicadoras com en lo Cap. I (Ordinació 20^a, fol. 84).*
- (37) Días festivos eran, además de los domingos y días de precepto, los días de S. Raimundo de Penyafort, S. Antonio Abad, S. Sebastián, S. Pablo, S. Tomás de Aquino, Sta. Madrona, S. Antonio de Padua, S. Cristobal, Virgen del Carmen, Sta. Magdalena, Nuestra Señora de los Angeles, Sto. Domingo, San Casiano, Nuestra Señora de la Merced, S. Jerónimo, Angel Custodio, S. Francisco, Sta. Teresa, S. Lucas, Difuntos, Sta. Catalina y Sta. Lucía.
- (38) Ordenanza 7^a

L'EDUCACIÓ D'ÈLIT I L'ENSENYANÇA DE LES CIÈNCIES NOVES A MALLORCA DURANT LA SEGONA MEITAT DEL SEGLE XVIII

Bartomeu Mulet Trobat

El concepte d'educació segons el model il·lustrat es definia fent dues consideracions seguint les directrius marcades per Campomanes, d'una banda tenien present l'educació popular, sempre planificada per a la classe dominant, de l'altra l'educació per a les classes dominants dirigida a aconseguir una èlit.

És a l'educació d'èlit concretament que ens interessa centrar-nos, degut a que en part era una alternativa a la crisi de la Universitat Literària en el cas de Mallorca que continuava amb les matèries tradicionals. Va ésser la Societat Econòmica d'Amics del País de Mallorca que va procurar introduir una sèrie de ciències gairebé desconegudes o poc sistematitzades a nivell de tot l'Estat Espanyol d'aquell temps.

Quan parlem de l'educació d'èlit a Mallorca durant la Il·lustració i de la Societat Econòmica Mallorquina cal fer referència en primer lloc a l'intent de creació del "Seminario de Nobles y Gentes Acomodadas" que tenia com a objectiu primordial formar als individus que després serien els regidors de Mallorca. El projecte no es dugué a terme, però convé dir que una vegada modificada la idea inicial a proposta d'en Jovellanos el 1836 es creava l'institut Balear.

Si bé aquí no tractarem de profunditzar en aquest tema sinó sobre l'intent d'introduir a Mallorca, per a iniciativa de la Societat Econòmica, estudis de tipus científic, al servei de les classes dominants, però que són reflex del desig d'una minoria il·lustrada d'estar al dia de les noves corrents intel·lectuals i científiques que circulaven als països més avançats d'Europa a un moment que la Universitat Literària no oferia respostes.

Tot això estava d'acord amb la idea ul·lustrada d'educació anteriorment esmentada i amb el nou pensament científic que començava a posar-se de moda a l'Estat Espanyol. Concretitzant en els estudis que s'intentaren potenciar podem citar a l'Escola de Físico-química, l'Acadèmia d'Economia Política, l'Escola de Matemàtiques, l'Acadèmia mèdico-pràctica, junt a altres en meins sort, Agricultura, Farmàcia, etc...

INTENTS D'INSTITUCIONALITZACIÓ DE L'ENSENYANÇA DE LES NOVES CIÈNCIES

Per a començar convé fer una referència a l'intent de creació del Seminari de Nobles i dir que la idea bàsica que guiava la creació dels Seminaris era promoure estudis tècnics i professionals a nivell superior els quals no tenien cabuda als centres universitaris existents. Teòricament havien d'ésser centres de funcionament independent per a introduir els nous sabers científics que es produïen a alguns països d'Europa. Aquests coneixements es posarien al servei de les classes dominants.

Amb aquesta concepció es cercava la utilitat de la noblesa i classes acomodades per així aprofitar la seva eficàcia al servei de l'Estat. La qual cosa afavoria el progrés de tota la nació i del poble. Filosofia que defensava la idea de que quan el país està governat per homes cultes les classes inferiors els intentarien imitar almenys en les seves formes.

En el cas concret de Mallorca aquesta labor era difícil que es dugués a terme ja que es tractava de canviar la mentalitat dels nobles mallorquins, en aquest sentit, el "Síndico Personero", mitjançant una comunicació enviada al "Consejo de Castilla" va fer veure la necessitat d'instal·lar un Seminari de Nobles, donada la ignorància, per regla general, dels nobles mallorquins i obeint a les intencions expressades per Carles III referint-se a la seva preocupació per comprovar que no hi havia res més útil per a la felicitat de l'estat que la bona educació de la joventut (1).

Hi hagué diverses convocatòries per a presentar memòries però passaven els anys i no es concretava la idea del Seminari de Nobles i gent acomodada i a més les Memòries eren molt classistes. Tant és així que en Jovellanos, va criticar la idea d'enfocar la creació del Seminari reservada a una determinada classe gairebé inútil, perquè creia amb la idea dels instituts o Col·legis més oberts i d'acord amb les necessitats reals de Mallorca i arribà a aquesta conclusió:

"...No tanto es un Seminario de Educación, cuanto una institución pública y abierta, en que se de toda la enseñanza que pertenece a ella" (2).

És cert que el Seminari com a tal no es va crear, però també és veritat que a 1836 es va crear l'Institut Balear, convertint-se en el primer Institut de segona ensenyança creat a l'Estat Espanyol patrocinat per a la Societat Econòmica de Mallorca segons les matisacions fetes temps enrera per Jovellanos.

Un altre capítol és la creació de l'Escola de Matemàtiques que es va obrir el 14 de gener de 1779 a les tres del capvespre. El seu promotor fou D. Antoni Desbrull i Boil d'Arenós, viatjer il·lustrat i que quan era Censor de la Societat Econòmica Mallorquina va procurar fer veure als pocs il·lustrats mallorquins la necessitat de la ciència matemàtica i l'estreta relació existent entre l'agricultura, mecànica, arquitectura, navegació i altres arts matemàtiques.

Des del moment de la fundació de l'Escola es varen iniciar conversacions amb l'Ajuntament perquè el professor de dita escola tingués paga fixa i fos agregat a la Universitat Literària com a catedràtic.

Els encarregats de posar en marxa l'escola foren J. Mª Espinosa i Jeroni Berard que estudiaren el pla d'estudis, formació d'estatuts i financiació, els professors serien Frai Miquel de Petra i D. Antoni Desbrull, ben aviat el tal Fra Miquel de Petra fou l'únic encarregat de les classes.

D. J. Mª Espinosa i Cantabrana, membre de l'Audiència, va pronunciar el discurs inaugural el dia de l'obertura, en el que va alabar la tasca duïta a terme per D. Antoni Desbrull i entre altres coses va fer referència a diverses ciències relacionades amb les matemàtiques. En aquest mateix discurs parlava també de les ventatges que reporta l'ensenyança de les matemàtiques (3).

A la mateixa sessió Antoni Desbrull parlà de les repercussions que tenen les matemàtiques al camp del comerç, escultura, pintura, enginyeria, indústria i navegació (4).

El 26 de gener de 1779 començaren les classes que s'impartien diàriament de les 8'30 h. a les 10 h. del dematí. El programa a desenvolupar era bastant complet i començava donant una idea general de les matemàtiques i es dividia en 5 llibres: Aritmètica, àlgebra, raó, proporció; regla de tres, potències; rels; equacions i progressions (5).

L'ànima i esperit d'aquesta escola fou Fra Miquel de Petra però les dificultats per dur endavant la tasca foren grosses. En els documents consultats hi ha constància de què aquest senyor va fer un esforç per aconseguir el bon funcionament de l'escola (6).

Pareix ésser que a nivell d'Estat Espanyol l'introduïdor a nivell didàctic fou un tal Benito Bails amb el seu Element de Matemàtiques. El programa presentat per Miquel de Petra i Antoni Desbrull tenia gran similitud amb el de l'autor esmentat. El meins l'interès per a la seva obra es va manifestar per exemple a la junta de 21 de setembre de 1784, es va dir:

"El Sr. Dn. Antonio Desbrull expres'haver hablado con el Pe. Fr. Migl. de Petra, y haver acordado empezaria la escuela en su propio convento de Capuchinos, encargando al Sr. Desbrull cuida imprimir, y fitxar los carteles que aprobó la junta, y provenir A LOS escolares qe se le presenten, deveran encargar el curso impreso de Bails" (7).

A pesar de tot l'Escola no va trobar per part dels ciutadans l'acollida que tingué l'Escola de Dibuix també patrocinada per a la Societat (8). Cal puntualitzar que els joves o senyors alumnes en la seva majoria perteneixien a les classes més afavorides.

Posem per exemple les llistes dels primers exàmens celebrats conjuntament amb l'Escola de Dibuix i veurem que s'enomenen 7 alumnes de matemàtiques, entre ells alguns com a Tomàs de Verí i Josep Cotoner i Despuig que foren part activa de l'Econòmica Mallorquina (9).

A una llista de Frai Miquel de Petra a finals de 1779 es presentaren 56 individus i entre ells hi havia 13 cavallers, 18 ciutadans i 14 forasters, juntament an qualque artesà o fill d'artesà, el que indica que la gent del poble no hi participava (10).

A 1786 el 1 d'abril, es va proposar que fos pujada a la categoria de càtedra, quan es va presentar la proposta es va fer amb els següents termes:

"...No se establece ya Univd., Colegio ni casa de estudios en que las matemáticas no se lleven la plena atención; y seria hacer agravio a la Ilustración de este Cuerpo Patriótico detenerse hacer ver cuanto pueden contribuir a los adelantamientos de su instituto" (11).

Lògicament el primer que fou proposat per anar al davant de la càtedra va ésser Miquel de Petra i el 29 d'abril d' Marcos I. Rosselló va informar de la resposta donada per a l'individu anteriorment esmentat en sentit afirmatiu (12).

Pareix que la Universitat i l'Ajuntament no posaven obstacle per establir la càtedra projectada per a la Societat, l'obstacle real era la falta d'interès per part dels regidors de la Universitat de canviar les estructures, per tant l'experiència no es va portar a terme (13).

A continuació es produïren altres temptatives, per exemple la d'un tal Fortet emigrat francès a 1798 que no tingué èxit (14), Florian Gerio, altra vegada en Miquel de Petra (15), en poc èxit, tal volta un dels darrers intents que cal citar és el que va protagonitzar en Fulgencio Palet, teatí, que al 16 de juny de 1804 va ésser proposat a la Societat com a mestre de matemàtiques i el 13 de juliol la comissió encarregada de l'assumpte donà un informe favorable a la col·laboració de la Societat amb el projecte d'en Palet (16).

L'experiència d'en Palet va durar fins a principis de 1807 ja que Fulgencio Palet se'n va anar a Madrid per assistir a l'Escola Pestalozzianna, en qualitat de deixeble observador (17).

Resumida la trajectòria d'aquest intent, han de donar pas a l'Escola de Físico-química i al respecte hem de dir que tant la física com la química no tenien entitat pròpia com a ciències sistematitzades abans del segle XVIII, és en aquest segle que es començaren a preocupar certament per la qüestió. La Societat Econòmica Mallorquina també es va interessar pel tema i aprofitant que D. Antoni Almodovar es va oferir per exercir com a professor de física i química crearen una escola.

És el 17 de març de 1798 quan Antoni Almodovar, metge de l'Hospital Militar, va presentar un Memorial sol·licitant al rei poder ensenyar públicament química i física a títol de professor (18).

La resposta arribà el 19 de març de 1798 on es comunicava:

"...en que orden de S.M. contexta a la representación que se dirigió en 30 de Marzo último apoyándole la solicitud del Medico de este Hopl. Militar Dn. Antonio Almodovar y dice que le concede el título de Professor de Física y Química con facultat de enseñar públicamente en esta ciudad ambas ciencias" (19).

La Reial Ordre fou publicada al "Seminario Económico" del 26 de maig de 1798 (20). I el primer pas estava donat, l'Escola es va obrir el 5 de novembre (21).

El que es pot dir d'aquesta escola és que les classes es donaven de manera informal i que normalment assistien 8 alumnes, metges i cirurgians, als qui el Sr. Antoni Almodóvar explicava per espai de dues hores, i a vegades es realitzaven experiments.

Hi ha constància de que, una vegada desfeta aquesta escola, un tal Carbonell, Francesc, que pareix ésser el mateix que un poc abans era professor de la càtedra de química patrocinada per la Junta de Comerç de Barcelona, va impartir classes d'aquesta matèria a Ciutat i per això es diu que durant aquesta època hi havia una escola de Física i Química trasladada de Catalunya, es localitzava a les mateixes habitacions que en aquell moment ocupava l'Acadèmia de Nobles Arts a se Costa de se Pols (22).

De totes formes la vida de l'escola va ésser curta, la dirigida per Almodóvar perquè prest es va cansar i la de Carbonell perquè se'n va tornar a Barcelona.

Ara és el moment de parlar de l'Acadèmia d'Economia Política la qual va ésser creada a 1798 i que tenia com a objectiu el debat de temes econòmics a càrrec dels socis i la consulta de llibres d'interès per l'avanç de l'Economia.

Entre els llibres que tenien referents a economia cal citar: "Riqueza de las Naciones i Reflexiones Económicas" de Adam Smith, "Comercio del Trigo y Elementos del Comercio" de Galiani, "Proyectos Económicos" de Warr, i el més característic de tots la "Economia Política" del Abat Genovesi.

És evident que si la Societat volia seguir la línia senyalada per a Campomanes, en que les Societats Econòmiques havien d'ésser escoles de teoria i pràctica de l'Economia Política s'havien de potenciar aquest tipus de discussions, però el que passava era que els assistents eren una minoria.

Les reunions consistien, en la seva majoria, en comentar les lliçons damunt economia civil i política publicades per l'abat Genovesi.

A les sessions solien assistir:

1.- Nou dels més antics (1ª època) Bernat Contesti, Antoni Gibert, Josep Cotoner, Ignaci Serra, Marc I. Rossello, Josep Desbrull, Antoni Mon, Josep Saclada Togores i Nicolau Armengol.

2.- Nou dels més Moderns, El Comte de Baillet, Guillem Montis, Francesc Ferrer, Rafel Garcia, Francesc March, Andreu Vera, Maria Tugores, Miquel Fluxà i Joan Ferrà (2ª època) (23).

Convé puntualitzar que les reunions duraren de 1798 a 1800, probablement una vegada acabades les lliçons comentades damunt el llibre del Abat Genovesi de 18 capítols.

Capítol apart mereix l'Acadèmia Médico-pràctica. Una vegada redactats els seus estatuts foren presentats per la Societat Econòmica al Consell de Castella el 20 d'agost de 1787 i el 11 de desembre de 1788 fou firmada la Reial Cèdula de creació (24).

El 23 de maig en Perez Villamil fou l'encarregat de pronunciar el discurs d'inauguració i acte seguit foren 20 els metges que es varen apuntar com acadèmics.

El que cal dir és que no va ésser la Societat Econòmica l'única entitat que va col·laborar amb el projecte, l'Ajuntament, l'Audiència, la mateixa Universitat Literària, encara que el col·legi de Cirurgians no hi estés d'acord.

Analitzant els estatuts veiem que comencen per a introduir-nos a la problemàtica mèdica i a la necessitat d'enfocar els estudis de les malalties de manera més experimental. En el 1r. capítol ens indiquen el tipus de títols que es donaren. En el segon expliquen la forma de desenvolupar els temes i les memòries a presentar.

Fent una mica de resum dels estatuts cal indicar que els deu primers articles es dediquen a puntualitzar les obligacions dels acadèmics. De l'article XI al XXIX parlen dels càrrecs, i l'article XXIX precisament es refereix als exàmens i diu: "El examen durará por espacio de dos horas continuas en el modo en que se sigue: 1) para examinador más moderno en media hora de terapéutica general 2) para el otro en otra de Método Medendi; 3) para los dos más antiguos uno de Pathología especial". L'art. XXIV es refereix a l'admissió de socis i diu al respecte que no podran exercir de metge sense abans haver practicat uns anys a l'Hospital i una vegada admès: "si sale aprobado, deberá presentar dentro del término de quinze días una Disertación o Memoria sobre algún asunto médico importante: la leerá en uno de los actos Académicos...".

Es segueixen els articles i cal destacar el caràcter monopolitzador i castellanitzador fins en el punt que quan es parla de la llengua es diu que: "todas las obras académicas se escribirán en castellano, sin permitir, que en la Academia se hable otro idioma".

El control volia ésser estricte no només en els estatuts sinó també es vou a la trajectòria de l'Acadèmia i així en parla en Francesc Bujosa Homar quan parla de dita Institució (25).

Per posar un exemple ja citat per l'autor anteriorment esmentat i que fa referència directa al tipus de control que volia exercir l'Acadèmia reproduceix la següent nota:

"Ninguna persona, de cualquier grado o condición que sea podrá ejercer la facultat de Medicina, ni mandar o hacer sangrías, recetar purgas, xaraves, pociones, píldoras, ni otros remedios sin tener la aprova-

ción y pase de la Academia para ejercer dicha facultad, advirtiéndole que, a más de la pena expresada de cincuenta libras, se suspenderá de oficio a los cirujanos, sagradores, barberos... y que así mismo ningún boticario, bajo dichas penas, no podrá despachar receta ni droga alguna sin firma de médico aprobado" (26).

A partir d'aquí es tractava d'anar a l'acció ja que el poder estava del seu costat. Per la dialèctica existent entre Acadèmia i Col·legi de Cirurgians i la crisi de l'ensenyança de la Medicina a la Universitat es va voler per part del poder, unificar els dos models. L'Acadèmia vist el panorama es va desfer.

La mentalitat il·lustrada d'una minoria va fer que la Societat Econòmica procurés introduir a Mallorca altres tipus d'estudis, que no tingueren la continuïtat desitjada i que a continuació presentarà (27).

En primer lloc citaré veterinària (manescal) ja que a 1799 la Societat Econòmica entrà en contacte amb la Real Escola de Veterinària de Madrid i va matricular a un alumne anomenat Menrresa i es va acordar donar-li vint reials de velló com ajuda pel viatge.

Les relacions continuaren a un nivell mínim, s'enviaren programes i fullets de diverses matèries i no es va aconseguir crear cap escola a Mallorca.

La Comissió d'Agricultura pretenia que el Consulat de Mar creas una Escola d'Agricultura i pareix la Comissió d'Agricultura de la Societat va insistir al Consulat de Mar en que segons la Reial Cèdula de creació li corresponia a ell fer-se'n responsable de la tasca encomanada.

La Junta de la Societat Econòmica va acordar la conveniència de la creació de l'Escola d'Agricultura i la Comissió d'Agricultura el 12 de juny de 1802 va informar a la Junta de la Societat damunt la utilitat de la institucionalització de dita ensenyança però la proposta no progressà.

Del resultat del que anteriorment hem xerrat va néixer la idea de formació d'un Jardí Botànic i el 5 de desembre de 1805 es va comunicar que havien començat les gestions per a aconseguir un terreny per a formar un jardí Botànic, entre el Baluart de Belarde i la Porta de sa Calatrava.

No va ésser la darrera vegada que la Comissió informà d'aquesta qüestió sense arribar a una solució definitiva.

L'experiència es volgué remoure quan es tractà d'instituir l'ensenyança de Farmàcia on es posava la condició de l'existència d'un Jardí Botànic que s'expressava així:

"...la necesidad que hay de que se establezca en aquella isla una enseñanza capaz de proporcionar los adelantos de esta Facultad; siempre que la Rl. Sociedad Económica u otro respetable Cuerpo de Mallorca solicite el establecimiento que pide el exponente y se obliga a pagar una casa capaz para plantificar plantas necesarias para enseñar la Botánica..." (29).

La Societat va decidir que deixaria l'Hort dels Caputxins de 2 cortarades i cercaria casa per a dita ensenyança. Es va pensar amb els edificis que ocupava la Universitat a Montisíon, arribat el moment la Econòmica Mallorquina no va estar en condicions per dur a terme l'operació i encara que va recórrer a l'Ajuntament i aquest a la Junta Superior de Farmàcia l'11 d'abril de 1807 no va anar endavant.

Ha arribat el moment d'acabar. Vista la voluntat de la Societat per donar suport a les iniciatives per a un nou enfocament de la ciència fruit de la mentalitat il·lustrada i fe en l'educació per aconseguir el pas de l'Antic Règim al nou.

PER ACABAR

La classe dominant, representada per la Societat Econòmica no es va sentir recolzada pel poble mallorquí i a més no estava a l'altura de la minoria d'il·lustrats que desitjaven lluitar per a una nova política científica.

Per altra banda existia una Universitat Literària que no admetia cap canvi a les seves estructures i assimilació de noves matèries, era una institució en crisi contínua on no arribava el conformisme educatiu de la il·lustració de caire utilitarista.

Les repercussions culturals i científiques d'haver-se aconseguit les aspiracions il·lustrades en aquestes matèries aquí contemplades, però que no es va saber aconseguir unes vegades per conservadurisme social, altres pel falta d'un ambient cultural adequat i altres perquè la política centralista dels borbons i els seus ministres era ineficaç per una Mallorca molt llunyana de Madrid, i finalment un gran distanciament entre el poble i les classes acomodades. Afortunadament la castellanització no va calar en el poble que formava part de l'aspiració il·lustrada.

NOTES

- (1) Representació feta pel "Sindico Personero" demanant la institucionalització d'un Seminari de Nobles. D. Manuel Carranza. Nov. 1789 A.H.M. Sec. R.A. XX/1836.
- (2) Jovellanos, G. M. de. *Memoria sobre la Educación Pública o sea Tratado Teórico Práctico de la Enseñanza*, B.A.E. Tom. LXXXII.
- (3) Espinosa, J.M.^a, *Discurso que pronunció en la apertura de la Escuela de Matemáticas el Sr...*, Imp. Ignaci Sarra i Frau. Ciutat de Mallorca 14 de gener de 1779.
- (4) Desbrull, Antoni, *Oración que en la Apertura de la Escuela de Matemáticas...*, Idem.
- (5) *Examen Público y repartimiento de premios a los alumnos de las dos escuelas de Matemáticas i Dibujo...*, Idem. B.M.S. 4.º 44 (18).

- (6) Carta del P. Miquel de Petra a Josep Desbrull a Juny de 1784 A.H.M. Sec. S.E.A.P. caixa 105-A n. 41.
- (7) Llibres d'Actes tom 1 Junta Ordinaria del 21 de setembre de 1784 A.H.M. Sec. S.E.A.P. caixa 112-A pàg. 148-B.
- (8) Mulet, B., *L'Ensenyament Utilitarista a Mallorca durant la il·lustració*, Comunicacions, II Jornades d'H^a de l'Educació. Mallorca 1978. Pàgs. 87-91.
- (9) Llibres d'Actes, Tom 1, Junta Ordinaria del 4 de juny de 1779 A.H.M. Sec. S.E.A.P. caixa 112, pàg. 23.
- (10) Petra, M. de, *Opúsculos Varios*, Biblioteca Veri.
- (11) Memoria damunt la conveniència de regular els estudis de Matemàtiques. Probablement de Miquel de Petra. A.H.M. Sec. S.E.A.P. caixa 105.
- (12) Llibres d'Actes, Tom 2, Junta Ordinaria del 29 d'abril de 1786 A.H.M. Sec. S.E.A.P. caixa 112-A pàg. 102.
- (13) Sessió del Ajuntament de Ciutat del 15 de juliol de 1786 A.H.M. Llib. de l'Ajuntament de 1788 fol 176.
- (14) Llibres d'Actes, Tom 4, Junta Ordinària del 17 de maig de 1798 A.H.M. Sec. S.E.A.P. caixa 112-B pàg. 66.
- (15) Llibres d'Actes, idem. del 28 d'abril de 1798, pàg. 81.
- (16) Llibres d'Actes, tom 6 Junta Ord. del 7 de juliol 1804.
- (17) Semanari Econòmic de 5 d'octubre de 1805, n. 40 any XXVII, pàg. 164.
- (18) Llibres d'Actes, Tom 4, Junta Ordinària del 17 de març de 1798 A.H.M. Sec. S.E.A.P. caixa 112-B, pàg. 71.
- (19) Idem. Junta Ord. del 19 de març de 1798, pàg. 104.
- (20) Semanari Econòmic del 26 de maig de 1798. n. 21 any XX, pàg. 82.
- (21) Llibres d'Actes, Tom 5, Junta Ord. del 8 de març de 1800 A.H.M. Sec. S.E.A.P. caixa 112-B.
- (22) Mulet, B., *La Societat Econòmica de Mallorca i la Junta Particular de Comerç de Barcelona. Apunts per a un Estudi Comparatiu*, Rev. MAINA, Escola Univ. del Professorat d'EGB. Ciutat de Mallorca, maig 1980, pàg. 24.
- (23) Moll, B., *La Economía y la Sociedad de Mallorca durante la Segunda mitad del siglo XVIII...*, Univ. Complutense (Fact. de Ciències Polítiques i Econòmiques) Inèdita. Madrid 1976, pàg. 184.
- (24) Expedient de creació de l'Acadèmia Mèdico-pràctica. A.H.M. Sec. S.E.A.P. caixa 108.
- (25) Bujosa, F., *La Real Academia Médico Práctica de Mallorca*, Càtedra i Institut de la H^a de la Medicina. València 1975.
- (26) Idem. Comunicacions II Jornades de H^a de l'Educació als PP.CC. Mallorca 1978, pàg. 108.
- (27) Mulet, B., *El Optimismo Pedagógico de la Sociedad Económica de Mallorca...*, Univ. Barcelona Facult. Filosofia i Ciències de l'Educ. Inèdita, setembre 1977.
- (28) Llibres d'Actes, Tom 5, Junta Ord. del 12 de juny de 1802 A.H.M. Sec. S.E.A.P. caixa 112-B.
- (29) Idem. Tom 6 Junta Extraordinària del 28 de març de 1807.

SIGLES

A.H.M. Sec. S.E.A.P.	Arxiu Històric Regne de Mallorca Secció de la Societat Econòmica de Mallorca.
A.H.M. Sec. R.A.	Arxiu Històric del regne de Mallorca Secció Real Audiència.
A.M.P.	Arxiu Municipal de la Ciutat de Mallorca.
B.M.S.	Biblioteca March.

INSTITUCIONALITZACIÓ DE L'EDUCACIÓ FEMENINA A TARRAGONA DURANT EL S. XVII

M.ª Mercè Bonsfills Rovira
M.ª Isabel Miró Montoliu

1. MOMENT HISTÒRIC I ECONÒMIC

Durant el regnat de Felip IV es destaca la política centralista del Comte d'Olivares que va provocar una accentuació del separatisme català.

Olivares va participar en una sèrie de guerres estrangeres i per pagar els deutes no en tenia prou amb les contribucions de Castella. No tolerava que els governants catalans es mantinguessin forts econòmicament (guerra de 1640 en la que Tarragona no va participar).

La mort de Carles II: la guerra de successió en la que s'enfonsen les aspiracions autonòmiques catalanes (Tarragona hi va participar).

En el camp de l'economia van tenir lloc fenòmens de gran importància.

- La renovació de la indústria degut a la llibertat de comerç imposada pel "Tractat dels Pirineus" (1659).
- L'augment de les vinyes, les indústries rurals vinícoles produïdes pels beneficis de l'aiguardent venuda als holandesos i als anglesos.

2. L'EDUCACIÓ A LA TARRAGONA DEL S. XVIII

D'aquesta introducció històrica i econòmica de la Tarragona del s. XVII deduïm:

- a) que encara que es mantingués un estat de guerra l'economia no era tan desfavorable que no es pogués atendre a les necessitats culturals.
- b) Sabem que a la ciutat no hi havia més que un mestre de primeres lletres i encara molts cops mal pagat. Per el que veiem era més una manca de mentalitat que no de diners.
- c) El mestre que hi havia era mantingut per l'Ajuntament i les contribucions dels alumnes. Aquest